

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічного аналізу

ЗБІРНИК НАУКОВО- ПРАКТИЧНИХ СТАТЕЙ

Частина II

ОДЕСА - 2018

Збірник науково-практичних статей. Одеський національний економічний університет. Обліково-економічний факультет (кафедра економічного аналізу). – 2018. – 276с. (18,4 др.арк.)– Мова: українська.

У збірнику наведено матеріали з проблем удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління бізнес-процесами сучасної економіки. Наведені статті переважно відображають основні результати наукових і практичних досліджень студентів з економічного, фінансового, управлінського, стратегічного аналізу.

Редакційна колегія:

Волкова Н.А., к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічного аналізу

Дрозд І.К., д.е.н., професор, професор кафедри економічного аналізу

Гайдаєнко О. М., к.е.н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу

Збірник науково-практичних статей обліково-економічного факультету затверджено на кафедрі економічного аналізу ОНЕУ. Протокол № 7 від 15 грудня 2017 р.

За точність викладення матеріалу та достовірність наведених фактів, прізвищ, цитат, відповідальність несуть автори.

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ У РОЗРАХУНКАХ НА СКК «ОДЕСЬКИЙ ПАЛАЦ СПОРТУ»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розрахунки з контрагентами складають основу діяльності будь-якого підприємства. У сучасному динамічному суспільстві правильний, повний та своєчасний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості – одна з головних умов успішного функціонування суб'єктів господарської діяльності. Це в основному пов'язано з тим, що в процесі проведення розрахунків з дебіторами та кредиторами в рамках підприємства генеруються вхідні і вихідні грошові потоки. Управління цим процесом полягає у забезпеченні збалансованості цих потоків таким чином, щоб на підприємстві не виникав дефіцит грошових коштів.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питання аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості розглядали такі науковці як: Береза С.Л., Бутинець Ф.Ф., Гуцаленко Л.В., Гуцайлюк З.В., Добровольська О.В., Максимова В.Ф., Москалюк Г.О., Нападівська Л.В., Собко В.В., Усач Б.Ф., Чумаченко М.Г., Шевчук Н.С., Яструбський М.Я. та інші. Однак не вирішені питання все ж таки є і вони потребують додаткової уваги науковців та практиків. Зокрема, досить мало досліджена ефективність використання коштів у розрахунках у закладах розважального характеру, зокрема, на спортивно-концертних комплексах.

Втім, зростаюче значення сфери послуг як потужного генератора ВВП зумовлює підвищення актуальності проведення аналогічного дослідження і для підприємств у різних інших сферах діяльності, оскільки особливості діяльності таких підприємств не дають змогу використовувати існуючі методики планування та оцінки без проведення певної модифікації і пристосування.

Мета дослідження полягає у спробі автора виявити особливості аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості спортивно-концертних комплексів.

Виклад основного матеріалу. Під час аналізу засобів у розрахунках особливу увагу слід приділити зміні допустимої і недопустимої (простроченої) дебіторської заборгованості. Наявність простроченої, особливо безнадійної заборгованості, що віднесена до резерву сумнівних боргів, як і необґрунтоване зростання дебіторської заборгованості в цілому, негативно впливають на фінансовий стан підприємства, призводять до дефіциту фінансових ресурсів у господарській діяльності. Досліджуючи якісні параметри дебіторської заборгованості, розраховують такі аналітичні показники:

- коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості;
- середній термін простроченої дебіторської заборгованості;
- частка резерву сумнівних боргів у загальній сумі дебіторської заборгованості;
- частка вексельних розрахунків у загальній сумі дебіторської заборгованості;
- питома вага безнадійної заборгованості у загальній величині простроченої;
- оборотність дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість покупців може розглядатися як безкоштовна позика підприємства іншим суб'єктам господарювання. Якщо умови кредитування покупців у процесі продажу продукції передбачають жорсткі інструменти попередньої оплати, то зменшуються обсяги реалізації і, відповідно, зменшується величина дебіторської заборгованості. З іншого боку, якщо розрахункові умови послаблюються, з'являється більше покупців, зростають обсяги реалізації і, відповідно, сума дебіторської заборгованості, безнадійних боргів та фінансових втрат. Аналіз стану дебіторської заборгованості за строками її виникнення наведено у табл. 3.

Аналіз динаміки складу та структури дебіторської заборгованості

СКК «Одеський палац спорту» за період з 2014 по 2016 роки

Показники	Станом на кінець року						Зміна у 2015 році порівняно з 2014			Зміна у 2016 році порівняно з 2015		
	2014 рік		2015 рік		2016 рік		тис.грн.	%	в.п.	тис.грн.	%	в.п.
	тис.грн.	питома вага,%	тис.грн.	питома вага,%	тис.грн.	питома вага,%						
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13
1.Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги	960,9	99,1	1201,6	99,9	1056,8	99,4	240,7	25,0	0,8	-144,8	-12,1	-0,5
3. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	-	-	-	5,5	0,5	-	-	-	5,5	-	0,5
4. Дебіторська заборгованість за виданими авансами	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Дебіторська заборгованість з внутрішніх розрахунків		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.Інша поточна дебіторська заборгованість	0,5	0,1	0,5	0,1	0,5	0,1	-	-	-	-	-	-
7. Усього розрахунків з дебіторами	961,4	100	1202,1	100	1062,8	100	240,7	25,0	x	-139,3	-11,6	x

Аналіз динаміки складу кредиторської заборгованості СКК «Одеський палац спорту» за 2014-2016 роки

Показники	Станом на кінець року			Зміна у 2015 році порівняно з 2014		Зміна у 2016 році порівняно з 2015	
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	тис.грн	%	тис.грн.	%
	тис.грн.	тис.грн.	тис.грн.				
01	02	03	04	05	06	07	08
1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	110,1	-	10,9	-110,1	-100	10,9	-
– у % до усієї кредиторської заборгованості	33,8	-	19,1	x	-33,8	x	19,1
2. Поточні зобов'язання за розрахунками:							
2.1. з одержаних авансів	-	-	-	-	-	-	-
– у % до усієї кредиторської заборгованості	-	-	-	-	-	-	-
2.2. з бюджетом	167,4	70,6	5,5	-96,8	-57,8	-65,1	-92,2
– у % до усієї кредиторської заборгованості	51,4	52,6	9,6	x	1,2	x	-43,0
2.3. зі страхування	2,3	5,3	-	3,0	130,4	- 5,3	-100
– у % до усієї кредиторської заборгованості	0,7	3,9	-	x	3,2	x	-3,9
2.4. кредиторська заборгованість з оплати праці	45,8	58,5	40,8	12,7	27,7	-17,7	-30,3
– у % до усієї кредиторської заборгованості	14,1	43,5	71,3	x	29,4	x	27,8
2.5. доходи майбутніх періодів	522,2	673,5	848,9	151,3	28,9	175,4	26,04
– у % до усієї кредиторської заборгованості	61,6	83,4	85,2	21,8	x	x	2,1
2.6. інші поточні зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-
– у % до усієї кредиторської заборгованості	-	-	-	-	-	-	-
3. Усього кредиторської заборгованості на підприємстві	847,8	807,9	996,1	-39,9	-4,7	188,2	23,3

Аналіз стану формування дебіторської заборгованості
СКК «Одеський палац спорту» за 2015-2016 роки (станом на кінець року)

№ з/п	Строк виникнення заборгованості	За товари, роботи та послуги				Інша поточна дебіторська заборгованість			
		2015		2016		2015		2016	
		тис.грн	питома вага,%	тис.грн	питома вага,%	тис.грн	питома вага,%	тис.грн	питома вага,%
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10
1	До 3 місяців	96,1	8,0	46,5	4,4	0,1	100	0,5	100
2	Від 3 до 6 місяців	60,1	5,0	2,1	0,2	-	-	-	-
3	Від 6 до 12 місяців	1045,4	87,0	1008,2	95,4	-	-	-	-
4	Більше року	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Разом	1201,6	100	1056,8	100	0,1	100	0,5	100

Розрахунки у табл. 3. свідчать, що питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, строк виникнення якої від 6 до 12 місяців, зросла з 87,0% (на кінець 2015 року) до 95,0% (на кінець 2016 року); якщо питома вага заборгованості (до 3 місяців) на початок 2016 року склала 8%, то на кінець 2016 року зменшилася до 4,4%.

При оцінці дебіторської заборгованості підприємства слід враховувати, що грошова одиниця, яка очікується до одержання через деякий час, не є рівноцінною грошам, які є сьогодні. Це пояснюється впливом трьох факторів: інфляція, ризик, прибутковість.

За умови інфляції, якщо гроші за товар не використовувалися підприємством, а знаходилися в дебітора, їх купівельна спроможність знижується.

Щодо ризику, то будь-яка дебіторська заборгованість має імовірність бути неоплаченою узагалі або частково.

Кошти, як і будь-який актив, повинні з часом генерувати прибуток, який формує власнику його господарська діяльність. Проте сума, очікувана до одержання від дебіторів, не бере участі в господарській діяльності і, відповідно, гне формує прибутку. Тому, сума, яка буде одержана від дебітора через деякий час, має перевищувати початкову суму; за інших умов у підприємства формуються втрати [3, с. 335].

Очевидно, що позикові операції через дебіторську заборгованість мають алгоритм управління, наведений на рис. 1 [4, с. 130].

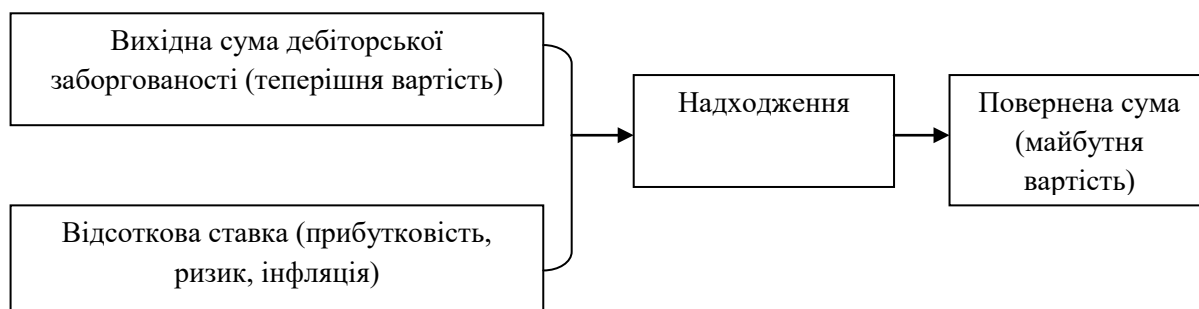

Рис. 1. Алгоритм управління дебіторською заборгованістю для забезпечення рівноцінних грошових потоків

Синтетичним показником якості дебіторської і кредиторської заборгованості є їхня оборотність (табл. 4). Порівняння фактичної та очікуваної оборотності є базовою інформацією для детальніших аналітичних досліджень резервів прискорення платежів.

Таблиця 4

Аналіз оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості
СКК «Одеський палац спорту» за 2014-2016 роки

№ з/п	Показники	Роки		
		2014	2015	2016
1	Чиста виручка від реалізації продукції, тис.грн	1222,9	15151,2	2139,6
2	Середньорічні залишки дебіторської заборгованості, тис.грн	961,4	1081,7	1132,4
3	Середньорічні залишки кредиторської заборгованості, тис.грн	325,6	230	95,8
4	Кількість оборотів дебіторської заборгованості	1,3	1,4	1,9
5	Кількість оборотів кредиторської заборгованості	3,8	6,6	22,3
6	Швидкість обороту в днях дебіторської заборгованості	283	257	191
7	Швидкість обороту в днях кредиторської заборгованості	96	55	16

Дані табл. 4. свідчать, про позитивну тенденцію до прискорення оборотності дебіторської заборгованості: на підприємстві кошти, інвестовані в дебіторську заборгованість у 2014 році перебували в обігу 1,3 рази; у 2015 році – 1,4 рази, а у 2016 році – 1,9 рази. Це є позитивним для підприємства. Одночасно слід вказати на прискорення швидкості обороту дебіторської заборгованості: з 283 дні у 2014 році до 191 дня у 2016 році. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості – то за 2014-2016 роки також відбулося прискорення: кількість її оборотів збільшилася з 3,8 обороту у 2014 році до 22,3 обороти у 2016 році, а період погашення кредиторської заборгованості зменшився з 96 днів у 2014 році до 16 днів у 2016 році, що свідчить про покращення платіжної дисципліни аналізованого підприємства. Визначимо вплив факторів, що обумовив уповільнення дебіторської заборгованості (табл. 5).

Таблиця 5

Аналіз впливу факторів на зміну оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості
СКК «Одеський палац спорту» за 2015-2016 роки

Показники	Середні залишки дебіторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації продукції	Оборотність, дні	Вплив чинників на зміну оборотності	
				дні	назва факторів
За попередній рік	1081,7	1515,2	257	x	x
При залишках звітнього року і чистій виручці попереднього року	1132,4	1515,2	269	12	збільшення залишків дебіторської заборгованості
За звітний рік	1132,4	2139,6	191	-78	Збільшення обсягу реалізації
Відхилення			191 -257 = -66		x

Прискорення оборотності дебіторської заборгованості на 66 днів відбулося внаслідок зростання обсягу наданих послуг, що призвело до прискорення оборотності на 78 днів. Але збільшення середньорічної вартості дебіторської заборгованості обумовило уповільнення оборотності на 12 днів. Загалом, прискорення призвело до додаткового вивільнення коштів у розмірі 392 тис.грн. з господарського обороту.

Розрахунок тривалості циклів за 2015-2016 роки наведений у табл. 6.

Таблиця 6

Динаміка тривалості виробничого, операційного та фінансового циклів на СКК «Одеський палац спорту» за 2015-2016 роки

№ з/п	Показники	Роки		Зміна, (+,-)
		2015	2016	
1	Чиста виручка від реалізації продукції, тис.грн	1515,2	2139,6	624,4
2	Середньорічні залишки запасів, тис.грн	140,9	158,1	17,2
3	Тривалість виробничого циклу, дні (ряд.2 x 360) / ряд.1)	33	27	-6
4	Швидкість обороту в днях дебіторської заборгованості, дні	257	191	-66
5	Тривалість операційного циклу, дні (ряд.3 + ряд.4)	290	218	-72
6	Швидкість обороту в днях кредиторської заборгованості, дні	55	16	-39
7	Тривалість фінансового циклу, дні (ряд.5 - ряд.6)	235	212	-23

Перша за все зазначимо про покращення використання запасів, що підтверджується прискоренням їх оборотності, а значить і прискоренням тривалості виробничого циклу на 6 днів. Вільні кошти призвели до зменшення тривалості операційного циклу на 72 дні.

Прискорення оборотності кредиторської заборгованості на 39 днів, ефективність її «утримання» підприємством з позиції дотримання платіжної дисципліни визначається порівнянням термінів погашення кредиторської та повної інкасації дебіторської заборгованості.

Розрахунки свідчать, що погашення поточної заборгованості підприємства перед кредиторами відбувається більш ніж у 12 разів вище за інкасацію боргів контрагентів перед підприємством: якщо середній термін погашення кредиторської заборгованості підприємства у 2016 році становив 16 днів, то термін інкасації заборгованості дебіторів 191 день. Тому, тривалість фінансового циклу прискорилася на 23 дні, що вказує на покращення ділової активності підприємства.

Комплексний аналіз стану дебіторської заборгованості неможливий без порівняння її з рівнем кредиторської заборгованості на підприємстві. Окремі аспекти цього порівняння вже розглядалися нами вище, але на завершальному етапі визначимо вплив цього співвідношення на платоспроможність підприємства.

Як збільшення, так і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості можуть призвести до негативних наслідків для фінансового стану підприємства. Зменшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може статися через погіршення стосунків з клієнтами, тобто через зменшення кількості споживачів послуг. Збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути наслідком неплатоспроможності споживачів.

У процесі виробничої діяльності часто трапляються випадки, коли кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську. Деякі економісти-теоретики вважають, що це свідчить про раціональне використання коштів, оскільки підприємство залучає в оборот більше коштів, ніж відволікає з обороту. Але бухгалтери-практики оцінюють таку ситуацію тільки

негативно, оскільки підприємство мусить погашати свої борги незалежно від стану дебіторської заборгованості [2, с. 60].

Відносним показником співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості є коефіцієнт покриття поточних зобов'язань за рахунок дебіторів (Кпд).

$$K_{пд} = \frac{ДБзс}{ПКзс}, \quad (1)$$

де ДБзс – середньорічні залишки дебіторської заборгованості;

ПКзс – середньорічні залишки кредиторської заборгованості.

Отже, аналізуючи дані дебіторської і кредиторської заборгованості, необхідно вивчити причини виникнення кожного виду заборгованості, виходячи з конкретної виробничої ситуації на підприємстві (табл. 7).

Таблиця 7

Загальна оцінка співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості на СКК «Одеський палац спорту» за 2014-2016 роки (станом на кінець року)

№ з/п	Показники	Роки		
		2014	2015	2016
01	02	03	04	05
1	Дебіторська заборгованість, тис.грн	961,4	1202,1	1062,8
2	Кредиторська заборгованість, тис.грн	325,6	134,4	57,2
3	Коефіцієнт покриття поточних зобов'язань за рахунок дебіторської заборгованості	2,95	8,94	18,58

Розрахунки свідчать, що протягом 2014-2016 років докорінного змінення співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю не сталося: активне сальдо (тобто, перевищення дебіторської заборгованості) спостерігається протягом останніх трьох років: коефіцієнт покриття поточних зобов'язань за рахунок дебіторської заборгованості з 2,95 у 2014 році до 18,58 у 2016 році.

Розглянемо більш детально це співвідношення за видами дебіторської і кредиторської заборгованості (табл. 8).

Аналіз даних табл. 3.11 показав, що у складі активного сальдо загальним обсягом 1046,4 тис.грн, найбільшу частку має заборгованість за товари, роботи та послуги – 99,95%. У структурі пасивного сальдо 100% складають інші види заборгованості.

Таблиця 8

Аналіз співвідношення між окремими видами дебіторської і кредиторської заборгованості СКК «Одеський палац спорту» станом на 1.01.2017 року, тис.грн

№ з/п	Показники	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення заборгованості	
				дебіторської	кредиторської
1	Заборгованість за товари, роботи та послуги	1056,8	10,9	1045,9	-
2	За векселями	-	-	-	-
3	За розрахунками з бюджетом	5,5	5,5	-	-
4	За розрахунками з авансів	-	-	-	-
5	Із внутрішніх розрахунків	0,5	-	0,5	-
6	Інші види заборгованості	-	40,8	-	40,8
7	Усього заборгованості	1062,8	57,2	1046,4	40,8

На заключному етапі визначимо вплив формування дебіторської заборгованості на рівень платоспроможності підприємства (табл. 9).

Таблиця 9

Аналіз платоспроможності СКК «Одеський палац спорту»
за 2014-2016 роки (станом на кінець року)

№ з/п	Показники	Роки		
		2014	2015	2016
01	02	03	04	05
1	Коефіцієнт швидкої ліквідності (рекомендоване значення від 0,8 до 1)	1,18	1,50	1,29
2	Коефіцієнт загальної ліквідності (рекомендоване значення > 2)	1,39	1,76	1,61

Розрахунки у табл. 9 свідчать, що протягом 2014-2016 років досліджуване підприємство мало високий рівень поточної ліквідності: коефіцієнт швидкої ліквідності зріс з 1,18 до 1,29 (при нормативі від 0,8 до 1).

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного аналізу засобів у розрахунках спортивно-концертного комплексу «Одеський палац спорту», зазначимо, що, незважаючи на те, що підприємство на цей час є платоспроможним, у його фінансово-господарській діяльності намічаються тенденції до погіршення генерування готівки в обороті. Зокрема, управлінський персонал спортивно-концертного комплексу вчасно погашає зобов'язання організації перед кредиторами, а дебітори, на жаль, не поспішають розраховуватися з підприємством. Тому період обороту дебіторської заборгованості значно більше за період обороту по кредиторській заборгованості.

Вважаємо, за доцільне порекомендувати управлінському персоналу СКК «Одеський палац спорту» задля поліпшення розрахункової дисципліни вдатися до системи знижок за негайну плату рахунків дебіторами. До того ж, задля розширення кола осіб, які зацікавлені орендувати площі у спортивно-концертному комплексі доцільно вдатися до застосування пересувних конструкцій, задля розширення та зміни торговельних площ, оскільки, на сьогодні, коли населення має невеликі доходи, проведення масштабних розважальних заходів, а саме, концертів, змагань, не приносить очікуваних прибутків.

Тому треба вдатися до збільшення використання спортивних площин як майданчиків для ярмарок, виставкових заходів протягом року і це, на нашу думку, поліпшить стан розрахунків в організації й збільшить ефективність використання площин спортивно-концертного комплексу.

Список літератури

1. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності: [нав.посіб.] / Б.В. Гринів. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
2. Економічний аналіз: [навчальний посібник] / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М. Гайдаєнко та ін. – ОНЕУ, 2015. – 312 с.
3. Коверда А.В. Аналіз як інструмент підвищення ефективності управління діяльністю торговельних підприємств / А.В. Коверда // Напрямки розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації : матер. IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Херсон : Грінь Д.С., 2016. – С. 333-339.
4. Коверда А.В. Проблемні питання аналізу показників діяльності торговельних підприємств / А.В. Коверда // Сучасні проблеми розвитку економічного аналізу як інструмента ефективності діяльності суб'єктів господарювання : [монографія] / за ред.. Н.А. Волкової. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – С. 124-133.